

promotion to a higher level of knowledge, skills, and abilities, there is necessarily assumed formation of peculiar ways of action, determined individual to individual. Ignoring these methods can be an obstacle to achieving good results in the development of abilities of the individual. Individual approach to the student assumes basically no empirical evidence, and deep scientific knowledge of individual human characteristics. Taking into account the individual characteristics and increases in the level of education, teachers and students work it is easier when you know which features you can rely on at work. Collaboration between students and teachers is the main principle of an effective work.

To improve the performance of the organization of educational process in higher educational establishment is desirable to create such psychological and pedagogical conditions in which students can take an active personal position and to express fully itself as a subject of creative activity. Necessary provisions in the educational process are: create problem situations that lead to the search for independent decisions; use video-trainings that give the possibility to simulate real creative and production environment and the like.

Key words: training, education, upbringing, personality, person.

УДК 371.134:796:[004.822:374.71]

С. О. Старченко

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ПРІОРИТЕТИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

У статті подається теоретичне обґрунтування питання щодо оптимізації підвищення кваліфікації вчителя фізичної культури в системі післядипломної педагогічної освіти. Визначено дидактичні умови, які забезпечать ефективне застосування дистанційних технологій у закладах післядипломної освіти. Залежно від ступеня використання інформаційних технологій запропоновано класифікацію щодо використання комп'ютера в підвищенні кваліфікації вчителя фізичної культури. Представлено деякі дистанційні технології, а також телекомунікаційні засоби навчання педагогів у системі підвищення їх кваліфікації.

Ключові слова: дистанційне навчання, інформаційно-комунікаційні технології, післядипломна освіта, підвищення кваліфікації, неперервна освіта, учитель фізичної культури, післядипломна освіта.

Постановка проблеми. З поширенням у світі нових інформаційних і технічних засобів доставки навчального матеріалу в навчальних закладах склалися передумови щодо розвитку нового напрямку в освіті – дистанційного навчання, яке ґрунтується на комп'ютерних і телекомунікаційних технологіях. Це призвело до технологічної революції в освіті, яка викликана швидким прогресом інформатики та засобів телекомунікації. Наслідки цієї революції не обійшли стороною і Україну, розширюючи спектр дидактичних засобів і збільшуючи можливості застосування дистанційних методів навчання.

На сьогоднішній день науковці прийшли до розуміння того, що дистанційна освіта є одним із найбільш перспективних напрямів посилення доступності, мобільності та підвищення якості вищої професійної освіти. Відповідно, характерними рисами дистанційної освіти є: гнучкість,

модульність, економічна ефективність, нова роль викладача, спеціалізований контроль якості знань, використання спеціалізованих технологій і засобів навчання. Традиційна система освіти цим умовам не задовольняє, оскільки доступність її дуже відносна. Уже за одним критерієм – місцем проживання громадянина, його можливості навчання виявляються обмеженими [9]. Для інвалідів або для людей, які перебувають у місцях ув'язнення гарантії отримання освіти нічим також реально не підкріплені.

Отже, одним із перспективних видів підготовки вчителя фізичної культури в системі післядипломної освіти є використання комп'ютерних телекомунікацій, які, у свою чергу, інтегруються в дистанційну форму навчання.

Аналіз актуальних досліджень. У сучасних умовах динамічного розвитку суспільства інформація для вчителя стає таким самим стратегічним ресурсом, як і традиційні матеріальні та енергетичні ресурси. Сучасні інформаційні технології, що дозволяють створювати, зберігати, переробляти інформацію й забезпечувати ефективні способи її подання споживачеві, стали важливим фактором життя суспільства й засобом підвищення ефективності в управлінні всіма сферами суспільної діяльності.

Перспективність використання інформаційних технологій в освіті, зокрема, у післядипломній освіті вчителя фізичної культури, сьогодні очевидна. Про це свідчить прийняття відповідних документів. На рівні Верховної ради – Законів України: «Про Концепцію Національної програми інформатизації» та «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки». На рівні Кабінету Міністрів – постанови: «Про затвердження Програми розвитку системи дистанційного навчання» та «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті та науці». На рівні Міністерства освіти і науки України – Концепція розвитку системи дистанційного навчання в Україні» та Положення про дистанційне навчання [11].

Виходячи з вище перерахованих нормативно-правових документів, можна зазначити, що інформаційно-комунікаційні технології активно інтегруються в післядипломну освіту. Відповідно, процес підвищення кваліфікації нині спрямовується не лише на розвиток загальнопедагогічних умінь учителя, поглиблення предметних знань, а також на формування в нього інформаційної культури вищого рівня, достатньої для ефективного використання педагогом інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі [4; 6].

Проведений аналіз науково-методичної літератури дав можливість встановити, що проблема дистанційного навчання, де розкриваються його науково-педагогічні основи (А. Д. Іванніков, А. А. Кузнецов, Є. С. Полат), особливості організації навчального процесу (А. А. Андрєєв, Г. Н. Бутирін, М. М. Єфімов, В. М. Солдаткін), можливості використання електронних засобів (В. Н. Бабешко, М. І. Нежурина), є досить актуальними для вивчення на сьогодні [1; 3].

Особливості методики дистанційного навчання, а також професійна підготовка педагогів із використанням інформаційно-комунікаційних технологій у закладах освіти, у тому числі й післядипломної, висвітлюється також відомими українськими фахівцями: В. П. Андрущенко, С. В. Антощук, І. А. Зязюн, Н. Є. Кондратенко, В. М. Кухаренко, С. Д. Максименко, М. І. Михальченко, В. В. Олійник, О. В. Рибалко, О. Я. Савченко, Н. Г. Сиротенко, О. Ю. Лещенко і Л. О. Лещенко та ін. [2; 7; 10].

Таким чином, особливого значення набуває дистанційне навчання вчителів фізичної культури через використання інформаційно-комунікаційних технологій у системі післядипломної освіти, що забезпечить надання таких освітніх послуг, як: підвищення кваліфікації, перепідготовка, стажування та здобуття додаткової спеціальності.

Мета статті – теоретично обґрунтувати, довести необхідність та особливості дистанційної підготовки вчителів фізичної культури в закладах післядипломної освіти через застосування інформаційно-комунікаційних технологій.

Відповідно до мети роботи були сформульовано такі **завдання**:

1. Обґрунтувати деякі види телекомунікацій та особливості їх використання в підвищенні кваліфікації вчителів фізичної культури.

2. Визначити шляхи залучення вчителів фізичної культури до підвищення кваліфікації в закладах післядипломної освіти.

Виклад основного матеріалу. Як було зазначено, сучасні навчальні технології, що активно застосовуються в багатьох розвинених країнах світу, ґрунтуються на останніх досягненнях у галузі інформатики та обчислювальної техніки. Вони включають у себе різні види комп'ютерного навчання, супутникове телебачення, використання різних засобів комунікації. Усе це створює нове технологічне середовище для розвитку освіти.

Система післядипломної педагогічної освіти повинна забезпечувати вчителів можливістю здобувати знання й набувати вміння (очно, заочно, дистанційно), які дозволять орієнтуватися в сучасному інформаційному просторі, ефективно застосовувати засоби та методи доступу до інформаційних ресурсів та інформаційних комунікацій, практично використовувати сучасні педагогічні технології.

У системі післядипломної підготовки вчителів фізичної культури можна використовувати різноманітні технології дистанційного навчання, найважливішими з яких є «кейс»-технологія, TV-технологія, мережева та змішана технології [2]. Відповідно, телекомунікаційними засобами навчання можуть виступати [3]: друковані та письмові матеріали, що пересилаються звичайною поштою або за допомогою факсу; телефонна мережа; аудіо- і відеозаписи, навчальне радіо й телебачення; інтерактивні програмовані навчальні засоби, комп'ютерні навчальні програми; локальні і глобальні комп'ютерні мережі.

Отже, застосування інформаційно-комунікаційних технологій у підвищенні кваліфікації вчителів дистанційно дасть можливість удосконалити їх предметно-професійну компетенцію, яка проявляється у знанні змісту фізкультурної освіти, критеріїв оцінювання учнів у виконанні рухових дій; психолого-педагогічних та фізіологічних закономірностей впливу засобів фізичного виховання на функції організму та рухові якості; основних закономірностей вікового розвитку моторики людини. Відповідно до змісту та обсягу навчального матеріалу вміти забезпечувати методами й формами навчально-пізнавальної і рухової діяльності з урахуванням статевих, вікових та індивідуальних особливостей учнів, необхідних для їх адаптації у природних і соціальних умовах життя; сприяти фізичному, психічному та моральному здоров'ю своїх вихованців.

Також, дистанційне навчання в закладах післядипломної освіти надасть можливість одержати диплом чи свідоцтво навчального закладу, перебуваючи за сотні кілометрів від нього.

Тому, для ефективного застосування дистанційних технологій у підвищенні кваліфікації вчителя фізичної культури необхідно дотримуватись таких дидактичних умов [1; 3; 12]:

- комплексне застосування інформаційних і телекомунікаційних засобів у межах дистанційного навчання;
- своєчасна діагностика і контроль професійного становлення тих, кого навчають;
- організація якісного керування пізнавальною діяльністю при дистанційному навчанні;
- підготовка викладацького складу та слухачів до застосування дистанційного навчання;
- створення навчально-методичної і матеріальної бази дистанційного навчання;
- формування у слухачів і викладачів позитивної мотивації.

Сучасні системи дистанційної освіти із застосуванням інформаційних та комунікаційних технологій стають невід'ємним інструментарієм неперервного навчання. Завдяки цьому, неперервність освіти відкриває широку можливість для поглиблення загальноосвітньої та фахової підготовки вчителів фізичної культури, досягнення цілісності й наступності в навчанні й вихованні, перетворення освіти на процес, що триває впродовж усього життя людини.

Як визначає В. В. Мартиненко, для того, щоб забезпечити неперервність підготовки дійсного фахівця з фізичної культури необхідно [8]: удосконалити державний та соціальний захист тих, хто навчається, а також випускників загальноосвітніх і спеціальних установ; створити нормативно-правову базу; розробити відповідні економічні механізми; розробити теоретичні основи й науково-методичне забезпечення,

удосконалити методи та механізми прогнозування й розвитку; провести моніторинг стану для забезпечення неперервної освіти навчальною літературою, мультимедійними та іншими засобами навчання.

Відповідно до цього, проведене нами соціологічне опитування серед учителів фізичної культури (n=165 респондентів), дозволило встановити наступне: для того, щоб залучити їх до проходження післядипломної освіти, встановити чітку її неперервність необхідно розробити правові норми й регламентуючі документи щодо організації роботи відповідних установ, доцільним вважають 30,9 %, а також створити дієву систему стимулювання (насамперед, матеріального), на що вказали 57,6 % респондентів. На думку 7,3 % опитаних, слід використовувати посадові обмеження для певних категорій фахівців, що вплине на даний процес. І тільки 4,2 % респондентів вказали на вдосконалення системи ліцензування фахівців, у системі вдосконалення організації післядипломної освіти фізкультурних кадрів.

Таким чином, для забезпечення неперервності в підготовці вчителя фізичної культури виникає необхідність розробки адекватного змісту освіти, впровадження нових технологій і принципів організації навчального процесу, у тому числі з використанням сучасних інформаційних і комунікаційних технологій у закладах післядипломної педагогічної освіти.

Залежно від ступеня використання інформаційних технологій у підвищенні кваліфікації учителів фізичної культури можна запропонувати таку класифікацію [5]:

- комп'ютерне програмоване навчання (Computer Aided Insrurtion);
- вивчення за допомогою комп'ютера (Computer Aided Learning);
- вивчення на базі комп'ютера (Computer Based Learning);
- навчання на базі комп'ютера (Computer Based Training);
- оцінювання за допомогою комп'ютера (Computer Aided Assessment);
- комп'ютерні комунікації (Computer Mediated Communications).

Запропонована класифікація є умовною, оскільки в дійсності відбувається пересічення окремих технологій. «Вивчення» припускає значну самостійну роботу, «навчання» має на увазі різні форми передачі знань тому, кого навчають, (за участю педагога або без); відмінності в термінах «за допомогою» і «на базі» полягають у переважному використанні в першому випадку традиційних засобів навчання, у другому – програмованих. Оцінювання за допомогою комп'ютера може являти собою самостійну технологію навчання і входити складовим елементом у інші. Комп'ютерні комунікації, забезпечуючи і процес передачі знань, і зворотний зв'язок, є невід'ємною складовою всіх технологій перерахованих вище.

Дотепер комп'ютер використовується викладачем переважно як пристосування в його діяльності та, таким чином, реалізується навчання «за допомогою комп'ютера». Але при відповідному психолого-педагогічному програмованому використанні комп'ютера він може

розглядатися як рівноправний, поряд із педагогом, учасник процесу навчання й освіти, у цьому випадку навчання відбувається «за участю комп'ютера». Комп'ютер зі спеціалізованим навчально-методичним комплексом виступає в ролі індивідуального репетитора, що припускає програмне керування індивідуальною пізнавальною діяльністю слухача.

Застосовуючи інформаційно-комп'ютерні технології у межах традиційних форм навчання, а також у дистанційній підготовці, дозволяє підвищити якість навчального процесу, стимулює мотивацію й пізнавальну діяльність як майбутнього, так і дійсного фахівця з фізичного виховання, сприяє вихованню потреби для саморозвитку і здатності до самоосвіти.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Підвищення кваліфікації вчителя фізичної культури через систему дистанційної освіти із застосуванням комп'ютерних телекомунікацій роблять її перспективною в удосконаленні його *предметно-професійної* компетенції, яка включає в себе дидактичні, методичні, рухові, тренувально-змагальні, здоров'яформуючі складові.

Окрім того, дистанційне підвищення кваліфікації вчителів фізичної культури надасть можливість: забезпечити можливість професійно вдосконалюватись без відриву від виробництва та отримати посвідчення про підвищення кваліфікації; скоротити фінансові витрати на підвищення кваліфікації педагогічних кадрів; згладити можливості для підвищення кваліфікації педагогічних працівників із територій, близьких до науково-методичних центрів і на периферії; зробити підвищення кваліфікації більш відкритим, неперервним та гнучким (вільне зарахування на курси, вибір індивідуального графіка навчання, термінів і темпу підвищення кваліфікації); індивідуалізувати процес навчання з певною орієнтацією на можливості та рівень професіоналізму вчителя, умови його педагогічної діяльності.

Подальші дослідження потребують розробки змісту дистанційних курсів підвищення кваліфікації вчителів фізичної культури із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій із подальшим вивченням дисциплін професійно-орієнтовного циклу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андреев А. А. Дистанционное обучение: сущность, технология, организация / А. А. Андреев, В. И. Солдаткин. – М. : МЭСИ, 1999. – 196 с.
2. Антошук С. В. Впровадження дистанційного навчання в освітню діяльність інститутів ППО (за матеріалами інтернет-конференції) / С. В. Антошук // Післядипломна освіта в Україні. – 2004. – № 1 (4). – С. 101–105.
3. Бабешко В. Н. Система оценки качеств программных комплексов для дистанционного обучения / В. Н. Бабешко, М. И. Нежурина. – М. : Центр дистанционного обучения МИСМ, 2004. – 127 с.
4. Бендерев Н. Н. Дистанционная форма повышения квалификации педагогических кадров в Киевской области: реалии, проблемы, перспективы [Електронный ресурс] / Н. Н. Бендерев, А. В. Борбит. – Режим доступа : http://narodnaosvita.kiev.ua/Narodna_osvita/vupysku/14/statti/benderec.htm.

5. Информационные и коммуникационные технологии в дистанционном образовании [Электронный ресурс] / [Майкл Г. Мур, Уэйн Макинтош, Линда Блэк и др.] ; под. ред. Майкла Г. Мура . – [пер. с англ.]. – М. : Издательский дом «Обучение-Сервис», 2006. – 632. с. – Режим доступа :

<http://www.ict.edu.ru/ft/006224/3214647.pdf>.

6. Клокар Н. І. Проектування дистанційного навчання педагогічних працівників у системі післядипломної освіти регіону [Електронний ресурс] / Н. І. Клокар // Народна освіта : електронне наукове фахове видання. – 2009. – № 8. – Режим доступу :

<http://www.narodnaosvita.kiev.ua/vupysku/8/statti/2klokar.htm>.

7. Лавренюк А. З практики модернізації деяких аспектів післядипломної педагогічної освіти в регіоні / А. Лавренюк // Післядипломна освіта в Україні. – 2004. – № 1 (4). – С. 92–95.

8. Мартиненко В. В. Безперервна підготовка фахівців фізичного виховання і спорту [Електронний ресурс] / В. В. Мартиненко // Педагогіка. Наукові праці. – № 99. – Т. 112. – Режим доступу :

http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Npchdu/Pedagogics/2009_99/99-19.pdf111.

9. Смирнова А. Н. Повышение квалификации педагогов сельской школы на основе применения информационно-коммуникационных технологий : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 : «Теория и методика профессионального образования» / А. Н. Смирнова. – М. : 2003. – 22 с.

10. Трохименко В. Дистанційне навчання педагогічних працівників: досвід і проблеми / В. Трохименко // Післядипломна освіта в Україні. – 2004. – № 1 (4). – С. 29–32.

11. Шевченко В. Л. Основи дидактичного проектування комп'ютерно орієнтованих електронних навчальних комплексів для дистанційної освіти : навчально-методичний посібник / В. Л. Шевченко. – К : НТТУ «КПІ», 2008. – 151 с.

12. Щенников С. Дистанционная образовательная сеть [Электронный ресурс] / С. Щенников, Л. Клеева // Высшее образование в России. – 2005. – № 3. – С. 8–12. – Режим доступа :

<http://cyberleninka.ru/article/n/distantcionnaya-obrazovatel'naya-set>.

РЕЗЮМЕ

Старченко С. А. Приоритеты дистанционной подготовки учителей физической культуры в системе последипломного педагогического образования.

В статье представлено теоретическое обоснование вопроса оптимизации повышения квалификации учителя физической культуры в системе последипломного педагогического образования. Определены дидактические условия, которые обеспечат эффективное применение дистанционных технологий в учреждениях последипломного образования. В зависимости от степени использования информационных технологий предложена классификация по использованию компьютера в повышении квалификации учителя физической культуры. Представлены некоторые дистанционные технологии, а также телекоммуникационные средства обучения педагогов в системе повышения их квалификации.

Ключевые слова: дистанционное обучение, информационно-коммуникационные технологии, последипломное образование, повышение квалификации, непрерывное образование, учитель физической культуры, последипломное образование.

SUMMARY

Starchenko S. Priorities of distance education of teachers in physical training in the system of postgraduate pedagogical education.

Article deals with theoretical provision of the question of optimization and improving qualification of physical training teacher in the system of post-graduate pedagogical education.

It is defined that distance education in postgraduate educational establishments is one of the most perspective directions for increasing accessibility, mobility and improving quality of higher professional education for teachers in physical training.

Purpose of the article – theoretically prove necessity and peculiarities of distance education of teachers in physical training at postgraduate higher educational establishments through use of informational and communicative technologies.

Improving of qualification on distance by means of informative and communicative technologies will provide possibility to get diploma, or certificate of educational establishment, being hundreds of kilometers away, also continuous training will improve his or her subjective-professional competence.

In the system of postgraduate education of teachers in physical training it is possible to use various technologies of distance education, most important of those are: «case»-technology, TV-technology, network and mixed technology. Correspondingly, telecommunication means of education can be: printed and written materials that are forwarded by regular mail or by fax; telephone network; audio and video recordings, educational radio and television; interactive programed educational means, computer educational programs; local and global computer networks.

Depending on the degree of use of informative technologies, article suggests classification as for computer use in the improving qualification of a physical training teacher.

Improving qualification of a teacher in physical training through the system of distance education by means of the use of computer telecommunications makes it perspective in improving his or her subjective-professional competence that includes deductive, methodological, motive, training-competitive and health-improving components.

Further studies require the development of the content of distance learning courses of improvement of the physical culture teachers' qualification with the use of information and communication technologies followed by the study of professional disciplines.

Key words: distance education, informative and communicative technologies, postgraduate education, advanced training, continuous learning, physical training teacher.